AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search
http://ageconsearch.umn.edu
aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

ANNALS OF THE POLISH ASSOCIATION
OF AGRICULTURAL AND AGRIBUSINESS ECONOMISTS

ROCZNIKI NAUKOWE
STOWARZYSZENIA EKONOMISTÓW ROLNICTWA I AGROBIZNESU

Received: 30.12.2023
Acceptance: 01.03.2023
Published: 22.03.2023
JEL codes: Q13

Annals PAAAE • 2023 • Vol. XXV • No. (1)
License: Attribution 3.0 Unported (CC BY 3.0)
DOI: 10.5604/01.3001.0016.2825

JAROSŁAW GOŁĘBIEWSKI[1]

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Polska

ZNACZENIE I ISTOTA ESG W SEKTORZE ŻYWNOŚCIOWYM W POLSCE

Słowa kluczowe: środowisko, sektor żywnościowy, zarządzanie, ład korporacyjny, społeczeństwo

ABSTRAKT. Celem artykułu jest ocena proponowanych regulacji unijnych dotyczących stosowania ESG (środowisko naturalne, społeczeństwo i ład korporacyjny) w sektorze żywnościowym w Polsce. Źródłem materiałów do analiz były raporty dotyczące zrównoważonego rozwoju ONZ, European Environment Agency, Komisji Europejskiej oraz informacje z firm, które już wprowadzają zasady ESG. Omówiono istotę i znaczenie ESG oraz dotychczas stosowane strategie prowadzenia zrównoważonych praktyk produkcyjnych. Podjęto próbę ustalenia, w jaki sposób firmy z branży spożywczej stosujące ESG, mogą poprawić wyniki finansowe. Zaprezentowano kluczowe regulacje prawne i wskazano na znaczenie czynników ESG w budowaniu wartości przedsiębiorstw w sektorze rolno-żywnościowym. Wskazano, że przedsiębiorstwa z branży spożywczej spełniają dużą rolę w zaspokajaniu potrzeb ludności, zarówno w zakresie żywności, jak i w rozwiązywaniu problemu kryzysu klimatycznego. Wzrost znaczenia zagadnień ESG stwarza zarówno wyzwania, jak i możliwości dla polskiego sektora żywnościowego. Ze względu na coraz większe zainteresowanie konsumentów i inwestorów zagadnieniami oceny przedsiębiorstw według zasad ESG, rośnie presja raportowania tych działań w sprawozdaniach firm. Wykazano, że wdrożenie w przedsiębiorstwach ładu środowiskowego, społecznego i korporacyjnego jest koniecznością, w kontekście generowania wartości i przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw.

[1] Corresponding author: jaroslaw_golebiewski@sggw.edu.pl

WSTĘP

Pojęcie ESG (czyli środowisko naturalne, społeczeństwo i ład korporacyjny, ang. *environment, social and governance*) oznacza wdrożenie w przedsiębiorstwach ładu środowiskowego, społecznego i korporacyjnego oraz zmianę sposobu, w jaki przedsiębiorstwa mogą być analizowane i oceniane [Amel-Zadeh, Serafeim 2018]. ESG oznacza wyjście w ocenie przedsiębiorstw poza kwestie rachunku finansowego i konieczność mierzenia, raportowania i poprawiania wyników odnoszących się do śladu środowiskowego, wpływu społecznego i sposobu zarządzania. ESG jako przedmiot dyskusji naukowej i działań praktycznych, nabrało szczególnego znaczenia w ostatnich kilku latach. Podejście ESG nakłada na inwestorów obowiązek preferowania tych projektów, które przyczyniają się do rozwiązywania globalnych wyzwań związanych ze środowiskiem i społeczeństwem lub nie przyczyniają się do pogłębienia istniejących problemów [Rau, Yu 2023]. Stosowanie zasad ESG dotyczy nie tylko inwestorów, ale również przedsiębiorstw, które starają się poprawiać swoje wskaźniki w zakresie środowiskowym, społecznym i zarządzania, w celu wzmocnienia pozycji konkurencyjnej [Wróbel, Kowalski 2022].

Sektor żywnościowy obejmuje bardzo szeroki zakres działalności gospodarczych, związanych z produkcją, przetwarzaniem, transportem i konsumpcją żywności. Szczególna rola sektora żywnościowego polega na zapewnieniu bezpieczeństwa żywnościowego. Jednak sektor ten jest również odpowiedzialny za zanieczyszczanie środowiska i emisję gazów cieplarnianych [Rosenzweig i in. 2021]. Głównym źródłem emisji są procesy przed- i poprodukcyjne w rolnictwie oraz związane z przetwórstwem i dystrybucją żywności [Tubiello i in. 2022]. Część emisji powstaje też w wyniku zmiany użytkowania gruntów z naturalnych ekosystemów (gruntów) na użytki rolne [Tubiello i in. 2021, Von Braun i in. 2023]. Szacunki dokonane na podstawie raportu „Annual European Union greenhouse gas inventory 1990-2019 and inventory report 2021" [EEA 2021] wskazują, że rolnictwo oraz sektory przetwórstwa żywności wyemitowały w 2019 roku blisko 13% gazów cieplarnianych w Polsce. Znaczący wpływ środowiskowy sektora żywnościowego wymusza zatem konieczność działań ukierunkowanych na zreformowanie obecnych sposobów zarządzania, odpowiedniego korzystania z zasobów w rolnictwie i sektorze przetwórstwa oraz dystrybucji żywności. Z uwagi na to, że współczesne systemy żywnościowe przyczyniają się do zmian klimatu, wiele firm funkcjonujących w sektorze spożywczym przyjęło strategie prowadzenia zrównoważonych praktyk produkcyjnych, które mają kluczowe znaczenie dla zdrowia ludzi i środowiska [Ratajczak 2016, Bobola 2009, Gołębiewska i in. 2022].

Tradycyjnie, kwestie środowiska, społeczeństwa i zarządzania były postrzegane jako sposób zmniejszenia ryzyka i pełnego przestrzegania najlepszych zrównoważonych praktyk w przedsiębiorstwach [Stawicka 2017, Wołoszyn i in. 2012, Firlej 2018].

Wprowadzenie regulacji i obowiązku raportowania oraz prezentowania wyników w zakresie ESG zapewnia spójne podejście metodyczne do zarządzania ryzykiem związanym z klimatem i pomaga firmom sektora spożywczego uniknąć problemów związanych ze zmianami społecznymi. Zrównoważony rozwój nie jest w tym kontekście postrzegany tylko jako wymóg rynkowy, ale także jako czynnik umacniania przewagi konkurencyjnej.

MATERIAŁ I METODYKA BADAŃ

Celem opracowania jest ocena znaczenia wprowadzanych regulacji dotyczących ESG w sektorze żywnościowym w Polsce. Wskazano na znaczenie ESG w sektorze rolno-żywnościowym oraz możliwy wpływ wprowadzania zasad ESG na wyniki przedsiębiorstw w tym sektorze. Zaprezentowano istniejący stan wiedzy na temat ESG oraz podjęto próbę określenia, w jaki sposób firmy z branży spożywczej mogą stosować ESG, aby poprawić swoje wyniki finansowe. Przedstawiono także inne konsekwencje działań ESG dla firm. W szczególności omówiono wpływ ESG na dostęp do finansowania, ujawnianie informacji i czynności sprawozdawczych, a także zwrócono uwagę na problem tzw. *greenwashing*.

Źródłem materiałów do analiz były raporty dotyczące zrównoważonego rozwoju Organizacji Narodów Zjednoczonych, European Environment Agency, Komisji Europejskiej oraz informacje z firm, które już wprowadzają zasady ESG i je raportują. Ze względu na to, że jest to nowe rozwiązanie w dotychczas funkcjonujących zasadach społecznej odpowiedzialności biznesu, korzystano także z ogólnodostępnych źródeł internetowych, informacji prasowych, materiałów konferencyjnych oraz informacji własnych. Wykorzystano dostępną literaturę przedmiotu polską i zagraniczną oraz opracowania instytucji zajmujących się ochroną środowiska.

ESG, ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, CSR

ESG to akronim używany w odniesieniu do ładu środowiskowego, społecznego i korporacyjnego. Te trzy obszary są kluczowymi czynnikami przy pomiarze zrównoważonego rozwoju firmy i są oceniane przez większość odpowiedzialnych społecznie inwestorów przy analizie potencjalnych inwestycji [Kumar 2023]. Chociaż wskaźniki ESG nie były dotychczas obowiązkowymi aspektami sprawozdawczości finansowej, to inwestorzy coraz częściej stosowali te niefinansowe zmienne, jako część swojego procesu analizy inwestycyjnej. Powodowało to, że firmy coraz częściej zamieszczały informacje i statystyki ESG w swoich rocznych sprawozdaniach, a niekiedy sporządzały nawet odrębne, niezależne raporty dotyczące zrównoważonego rozwoju pod rosnącą presją ze strony interesariuszy, w tym rządów i konsumentów [Iazzolino i in. 2023].

Po raz pierwszy ESG zdefiniowano we współczesnym kontekście [Byrne 2022] w raporcie Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) z 2004 roku zatytułowanym „Who cares wins" [IFC 2004]. Dynamiczny wzrost zainteresowania przedsiębiorstw analizą kwestii ESG związany jest z przyjęciem w 2015 roku przez ONZ Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDG), które wskazują na sposoby osiągnięcia globalnego zrównoważonego rozwoju do 2030 roku [UN 2015]. Cele te odnoszą się do globalnych wyzwań środowiskowych (np. wyczerpywanie się zasobów naturalnych, utrata różnorodności biologicznej, zmiana klimatu), społecznych (np. głód na świecie, rosnące nierówności) oraz wielkich wyzwań związanych z zarządzaniem (np. różnice między płciami, korupcja). Chociaż cele zrównoważonego rozwoju są określane jako cele na poziomie makro dla krajów i rządów, to jednak przedsiębiorstwa są uważane za główne podmioty zobowiązane do ich realizacji [Montiel i in. 2021, Van Zanten, Van Tulder 2021]. Dlatego w działalności przedsiębiorstw uwidoczniła się koncepcja „korporacyjnego zrównoważonego rozwoju" [Antolín-López i in. 2016], która odzwierciedla ideę zapewnienia zrównoważonego rozwoju w praktykach biznesowych. Spowodowało to, że czynniki środowiskowe, społeczne i ład korporacyjny stały się istotne w ocenie i analizie biznesu [MacNeil, Esser 2022]. Termin „istotne" był tradycyjnie używany w finansach w odniesieniu do czynników, które mogą mieć wpływ na wyniki finansowe [Jebe 2019]. Odkąd uznano, że czynniki ESG mogą wpływać na wyniki finansowe, ich istotność zyskała na znaczeniu, co z kolei pobudziło rozwój oferty ze strony dostawców danych i wskaźników [Van Zanten, Huij 2022]. Ponadto wzrost zainteresowania organów regulacyjnych, takich jak Komisja Europejska, spowodował, że wąskie pojęcie istotności skupiające się wyłącznie na aspektach finansowych, jest nieodpowiednie w ocenie przedsiębiorstw i każdorazowo powinno być uzupełnione informacjami dotyczącymi kwestii społecznych i środowiskowych, aby zapewnić osiągnięcie globalnego zrównoważonego rozwoju [Delgado-Ceballos i in. 2023].

Termin „ESG" jest zwykle używany przez inwestorów, przedsiębiorstwa częściej posługują się pojęciem zrównoważonego rozwoju lub CSR. Terminy te nie są w pełni tożsame, jednak wszystkie oznaczają szeroki zestaw kwestii środowiskowych, społecznych oraz dotyczących ładu korporacyjnego. Według definicji Komisji Europejskiej, CSR to „odpowiedzialność przedsiębiorstw za ich wpływ na społeczeństwo" [EC 2011]. Poszanowanie dla mającego zastosowanie prawodawstwa, a także dla układów zbiorowych pomiędzy partnerami społecznymi, jest warunkiem wstępnym wypełniania zobowiązań wynikających z tej odpowiedzialności. Aby w pełni wypełniać te zobowiązania, przedsiębiorstwa powinny dysponować mechanizmem integracji kwestii społecznych, środowiskowych, etycznych i tych związanych z prawami człowieka, jak i problemów konsumentów ze swoją działalnością oraz podstawową strategią [EC 2011]. Natomiast według normy ISO 26000, CSR to odpowiedzialność organizacji za wpływ podejmowanych przez nią decyzji oraz działań na społeczeństwo i środowisko, poprzez

przejrzyste i etyczne zachowanie w kluczowych obszarach, takich jak: ład organizacyjny, prawa człowieka, praktyki z zakresu pracy, środowisko, uczciwe praktyki operacyjne, zagadnienia konsumenckie, zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej [PKN 2023]. ESG i CSR jako koncepcje są bardzo zbliżone, jednak nie oznacza to, że powinny być używane zamiennie [Rau, Yu 2023]. CSR został po raz pierwszy wprowadzony jako koncepcja samoregulacji prywatnego biznesu w latach 60. XX wieku, ale była ona luźno zdefiniowana i opracowana przy niewielkim konsensusie między różnymi przedsiębiorstwami i ich interesariuszami [Rahman 2011]. CSR stanowi nadrzędną, jakościową i samoregulującą się strategię biznesową, która zakłada prowadzenie biznesu społecznie odpowiedzialnego wobec samego siebie, interesariuszy i opinii publicznej. Strategia ta może się różnić w zależności od firmy i branży. Ważność jakości procesów wytwarzania i przetwarzania żywności wykazuje Andrzej Wiatrak [2015], stwierdzając, że w procesie przetwórstwa żywności mogą występować procesy jej fałszowania (np. w zakresie przygotowania żywności do spożycia).

Poszczególne przedsiębiorstwa opracowały własne kodeksy postępowania i dobrowolnie publikowały raporty CSR, aby odpowiedzieć na rosnącą presję ze strony interesariuszy [Rahim, Idowu 2015]. Natomiast ESG musi być osadzone i zintegrowane ze strategią firmy. Chociaż oba zestawy norm dotyczą wpływu firmy na społeczeństwo i środowisko, główna różnica polega na tym, że CSR to model biznesowy, a ESG to kryteria stosowane przez inwestorów do oceny firmy i określenia czy inwestycje są opłacalne.

Kwestie ESG można podzielić na trzy główne filary: środowisko, społeczeństwo i ład korporacyjny [IFC 2004, Kumar 2023, Marcinkowska 2022] (tabela 1). Każdy z nich obejmuje wiele aspektów, które mogą podlegać ocenie przez inwestorów i pozostałych interesariuszy [Rogowski, Lipski 2022]. Czynniki środowiskowe odnoszą się to tego, w jaki sposób firma korzysta z zasobów odnawialnych i nieodnawialnych. Może to oznaczać ilość i rodzaj wykorzystywanej energii, emisję gazów cieplarnianych, efektywność w gospodarowaniu zasobami naturalnymi, wytwarzane odpady i sposób ich utylizacji oraz wpływ na środowisko naturalne i bioróżnorodność [GPW 2021].

Tabela 1. Filary i wskaźniki ESG

Filary ESG		
E (Environment) Środowisko	S (Social) Społeczeństwo	G (Governance) Ład korporacyjny
Zmiana klimatu Emisja dwutlenku węgla Zanieczyszczenie środowiska Erozja zasobów Bioróżnorodność Zielona pokrywa	Prawa człowieka Standardy pracy Ubóstwo Równe szanse zdrowotne Równe szanse edukacyjne Zabezpieczenie społeczne	niezależność zarządu Różnorodność zarządu Transparentność Udział akcjonariuszy Dobre samopoczucie pracowników Równe szanse

Źródło: [Kumar 2023]

Drugi filar ESG odnosi się do zagadnień społecznej odpowiedzialności i praw człowieka i obejmuje cele realizowane zarówno w samym przedsiębiorstwie, jak i na zewnątrz. Aspekty wewnętrzne dotyczą przede wszystkim zapewnienia równości płac, bezpieczeństwa i ochrony danych osobowych, przestrzegania praw człowieka i pracownika. Aspekty zewnętrzne odnoszą się głównie do utrzymywania przyjaznych i transparentnych relacji ze społecznością lokalną i władzami centralnymi [Rogowski, Lipski 2022]. Czynniki społeczne pozwalają ocenić, jak firma i jej działalność gospodarcza wpływają na otoczenie społeczne – pracowników, klientów, dostawców oraz społeczność lokalną. Trzecim filarem ESG jest ład korporacyjny, który – z uwagi na jego wpływ na zaufanie do przedsiębiorstwa oraz jego właścicieli – można określić jako szczególnie istotny dla długoterminowych inwestorów. W zakresie analizy pozostają tu takie elementy, jak: nadzór nad firmą, struktura zarządu przedsiębiorstwa, respektowanie obowiązków informacyjnych względem udziałowców, wynagrodzenia kadry kierowniczej, respektowanie praw udziałowców, przejrzystość podatkowa, a także przeciwdziałanie łapownictwu [Borucki 2021].

REGULACJE PRAWNE I RAPORTOWANIE ESG

W ostatnich dwóch dekadach Komisja Europejska przyjęła różne normy prawne, mające wspierać działania ukierunkowane na zrównoważoną gospodarkę Unii Europejskiej (UE) i ograniczenie skutków zmian klimatu. Wśród głównych regulacji znalazła się dyrektywa dotycząca ujawniania informacji niefinansowych (ang. *Nonfinancial Disclosure Reporting Directive* – NFRD) [EC 2014]. W 20219 roku przyjęto rozporządzenie w sprawie ujawniania informacji dotyczących zrównoważonych inwestycji (ang. *Sustainable Finance Disclosure Regulation* – SFDR) [EC 2019], a w 2020 roku rozporządzenie w sprawie taksonomii UE [EC 2020]. Należy nadmienić, że dyrektywa NFRD i rozporządzenie w sprawie taksonomii UE mają bezpośredni wpływ na obowiązki sprawozdawcze firm, natomiast rozporządzenie SFDR dotyczy jedynie podmiotów funkcjonujących na rynku finansowym. W 2022 roku przyjęto *Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju* (ang. *Corporate Sustainability Reporting Directive* – CSRD) [EC 2022]. Zawiera ona nowe zasady dotyczące sprawozdawczości korporacyjnej w zakresie zrównoważonego rozwoju. Ta nowa dyrektywa unowocześnia i wzmacnia przepisy dotyczące informacji społecznych i środowiskowych, które przedsiębiorstwa muszą publikować. Obowiązkiem publikacyjnym objęto szerszy zakres dużych spółek, a także notowane na giełdach małe i średnie przedsiębiorstwa – MŚP (łącznie około 50 000 spółek w UE). Nowe przepisy mają zapewnić inwestorom i innym zainteresowanym stronom dostęp do informacji potrzebnych do oceny ryzyka inwestycyjnego wynikającego

ze zmiany klimatu i innych kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem i będą obowiązywać od 2024 roku. Firmy podlegające CSRD będą musiały składać sprawozdania zgodnie z europejskimi standardami sprawozdawczości w zakresie zrównoważonego rozwoju (ang. *European Sustainability Reporting Standards* – ESRS). CSRD nakłada również na firmy obowiązek przeprowadzenia audytu zgłaszanych przez nie informacji dotyczących zrównoważonego rozwoju. Zasady wprowadzone dyrektywą w sprawie sprawozdawczości niefinansowej obowiązują do czasu, gdy spółki będą musiały stosować nowe zasady CSRD.

Drugim ważnym aktem prawnym dotyczącym kwestii ESG jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje (tzw. rozporządzenie w sprawie taksonomii UE). Taksonomia UE to system jednolitej klasyfikacji działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, który ma wspierać inwestorów w podejmowaniu decyzji inwestycyjnych. Rozporządzenie definiuje następujące cele środowiskowe: a) łagodzenie zmian klimatu; b) adaptacja do zmian klimatu; c) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich; d) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym; e) zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola; f) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów. Nakłada to na uczestników rynku finansowego, dla których ma zastosowanie rozporządzenie SFDR oraz firmy podlegające dyrektywie NFRD, wiele obowiązków sprawozdawczych. W odniesieniu do dużych firm będących jednostkami zainteresowania publicznego, zgodnie z definicją dyrektywy NFRD istnieje obowiązek ujawnienia czy i w jakim stopniu ich działalność biznesowa jest zgodna z założeniami taksonomii. Spółki te powinny określić odsetek obrotu, inwestycji (CAPEX)[2] i wydatków (OPEX)[3] w danym roku sprawozdawczym względem aktywów lub procesów przyczyniających się do realizacji celów wyszczególnionych w taksonomii [GPW 2021].

ROLA CZYNNIKÓW ESG W BUDOWANIU WARTOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW W SEKTORZE ROLNO-ŻYWNOŚCIOWYM

Maksymalizacja wartości firmy jest obecnie powszechnie uznawana, jako podstawowy cel przedsiębiorstwa. Jest ona źródłem satysfakcji właścicieli, udziałowców i akcjonariuszy, a także jest uznawana przez partnerów biznesowych i współpracowników, klientów, instytucje finansowe (banki, firmy ubezpieczeniowe), pracowników i lokalne samorządy [Walczak 2009, Muras 2022]. Współcześnie uznaje się, że ważnym źródłem budowy długofalowej wartości firmy stają się czynniki ESG. Model budowania wartości

[2] CAPEX (ang. *capital expenditures*) – wydatki kapitałowe/inwestycyjne, oznaczają w ekonomii wydatki związane bezpośrednio z rozwojem firmy, produktu.

[3] OPEX (ang. *operating expenditures*) – wydatki operacyjne, oznaczają wydatki ponoszone w trakcie korzystania z produktu, związane z kosztami jego eksploatacji.

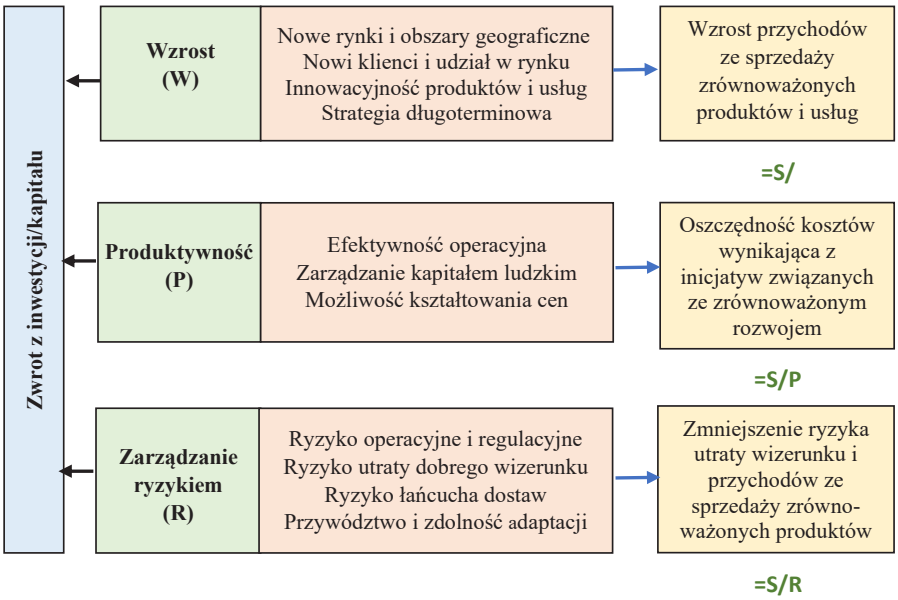

Rysunek 1. Model budowania wartości UN Global Compact
Źródło: opracowanie własne na podstawie [UNGC 2013]

opracowany przez UN Global Compact (rysunek 1) ilustruje możliwy wpływ działań ESG na wyniki finansowe przedsiębiorstw [UNGC 2013]. Prezentuje on podejście do przedstawiania inwestorom i innym interesariuszom wartości biznesowej działań związanych ze zrównoważonym rozwojem. Model budowania wartości umożliwia firmom pomiar i ocenę wpływu zrównoważonych strategii biznesowych na wyniki finansowe.

Model ten uwzględnia społeczne i zarządcze czynniki wartości przedsiębiorstwa na równi z czynnikami środowiskowymi. Istota modelu sprowadza się do określenia związku między głównymi celami finansowymi (np. zwrotem z kapitału) a takimi czynnikami, jak:

– wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, usług sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi (S/W);
– całkowite roczne oszczędności kosztów dzięki inicjatywom poprawy produktywności opartym na zrównoważonym rozwoju (S/P);
– zmniejszona ekspozycja na ryzyko związane ze zrównoważonym rozwojem, które mogłoby istotnie pogorszyć wyniki firmy (S/R) [UNGC 2013].

Zwiększenie sprzedaży i udziału w rynku wymaga uwzględnienia w działalności przedsiębiorstw zachowań konsumentów. Badania przeprowadzone przez PWC [2021] wskazują, że zobowiązania ESG napędzają zakupy konsumentów i pracowników. Konsumenci i pracownicy chcą, aby firmy inwestowały w zrównoważone ulepszenia dla środowiska i społeczeństwa, a nie tylko przestrzegały przepisów. Większość zarówno

konsumentów, jak i pracowników stwierdziła, że jest bardziej skłonna do zakupów lub pracy w firmach, które podzielają ich wartości w różnych elementach ESG [PWC 2021]. Kwestie ESG są również widoczne na rynkach B2B (ang. *business-to-business*). Firmy, zobowiązując się ograniczać swój wpływ na środowisko, muszą szukać rozwiązań, które pomogą im osiągnąć ten cel w całym łańcuchu dostaw. Dodatkowo włączenie kryteriów ESG w politykę zakupową pozwala dostosować kluczowe procesy biznesowe do przyjętych standardów, zmniejszając tym samym potencjalne ryzyko wizerunkowe.

Pomiar wzrostu przychodów, które są korzystne dla zrównoważonego rozwoju powinien odbywać się przynajmniej w dwóch obszarach. Po pierwsze, konieczna jest ocena, jaka jest jakość zrównoważonych przychodów lub bezwzględny udział całkowitej sprzedaży przypadający na produkty lub usługi uznane za zrównoważone. Po drugie, ważna jest również znajomość stopy wzrostu zrównoważonych produktów w porównaniu z ogólną stopą wzrostu firmy. W miarę, jak rośnie odsetek całkowitych przychodów sklasyfikowanych jako uprzywilejowane w zakresie zrównoważonego rozwoju, spada porównawcza stopa wzrostu (S/W).

Podobnie jak wzrost przychodów, wzrost produktywności oparty na zrównoważonym rozwoju ostatecznie wpływa na najważniejsze wskaźniki, których firma używa do pomiaru wyników finansowych. Mierzenie wzrostu produktywności opartego na zrównoważonym rozwoju wymaga oceny oszczędności kosztów, które można bezpośrednio przypisać wdrożeniu strategii zrównoważonego biznesu firmy i ich interpretacji w kontekście ogólnych wyników biznesowych. Na przykład bardziej efektywne korzystanie z surowców i innych zasobów, w tym energii i wody, jest korzystne zarówno dla planety, jak i wyników finansowych firmy. Innym motorem napędowym produktywności firmy są jej pracownicy. Ma to znaczenie z punktu widzenia dostępu do wykwalifikowanej kadry pracowniczej, jak i rosnących kosztów zatrudnienia.

Trzecim źródłem korzyści jest zarządzanie ryzykiem związanym ze zrównoważonym rozwojem (S/R). Jest to często pierwszy obszar działań przedsiębiorstw wdrażających strategie zrównoważonego rozwoju. Nieuwzględnianie tego typu ryzyka może doprowadzić do negatywnych konsekwencji wpływających na działalność firmy i jej wizerunek. W tym kontekście, ryzyko zmiany klimatu, zarówno to związane z przejściem na gospodarkę niskoemisyjną, jak i ryzyko fizyczne, związane z konkretnymi zjawiskami pogodowymi, stają się coraz ważniejsze. Świadomość tych ryzyk i wdrożenie odpowiednich procesów w celu ich oceny i ograniczania ma fundamentalne znaczenie dla ochrony wartości przedsiębiorstwa oraz dążenia do doskonałości operacyjnej.

Model budowania wartości koncentruje się na trzech obszarach zwiększających wartość (określanych jako S/WPR), jako punkcie wyjścia, chociaż istnieje wiele innych potencjalnych czynników zwiększających wartość, które tu nie uwzględniono. Założenia modelu wskazują na potrzebę uwzględnienia w pierwszej kolejności bezpośredniego wpływu zrównoważonej strategii biznesowej na przychody, produktywność (koszty) i ryzyko.

INNE KONSEKWENCJE ESG DLA FIRM

Wdrożenie strategii ESG może wpłynąć na dostęp firm do finansowania. Wynika to z dwóch przyczyn. Po pierwsze, praktyki ESG mogą prowadzić do większego zaangażowania interesariuszy, bardziej innowacyjnych zachowań kadry kierowniczej i w efekcie do obniżenia kosztów agencji. Ponadto, firmy o lepszych wynikach w zakresie ESG mogą być bardziej skłonne do publicznego ujawniania swoich działań w zakresie środowiska i społeczeństwa, zmniejszając asymetrię informacji i zwiększając przejrzystość udostępnianych danych niefinansowych. Badanie obejmujące próbę 430 amerykańskich firm z indeksu S&P 500 za lata 2011-2019 wskazuje, że trzy wymiary ESG nie mają takiego samego efektu. Ujawnienie ładu korporacyjnego zmniejsza koszt kapitału w pierwszych latach, a w późniejszych latach efekt staje się pozytywny. Z czasem ujawnienie danych społecznych zwiększa koszt kapitału. Ujawnianie informacji dotyczących środowiska wykazuje jednak negatywny i znaczący wpływ na koszt kapitału w pierwszych latach, ale nie ma znaczącego wpływu w późniejszym okresie [Khanchel, Lassoued 2022]. Analiza związku między wynikami firm w zakresie ochrony środowiska, spraw społecznych i ładu korporacyjnego a kosztem kapitału dla największych europejskich firm notowanych na giełdzie STOXX Euro 600 w latach 2002-2018 wykazuje, że ESG jest wyceniane zarówno przez rynki długu, jak i rynki akcji, chociaż w różnych kierunkach. Podczas gdy lepsze wyniki ESG wiążą się z niższym kosztem kapitału własnego, relacja jest pozytywna w odniesieniu do kosztu długu. Stwierdzono również, że ESG nie ma wpływu na kształtowanie kosztu kapitału firm w okresach kryzysów finansowych i państwowych [Gonçalves i in. 2022].

Część wpływu na dostęp do finansowania może również wynikać ze zmian w ujawnianiu informacji i działalności sprawozdawczej firm. Jest prawdopodobne, że firmy, które prowadzą działania ESG, mogą również zachowywać się odpowiedzialnie w zakresie ujawniania informacji i raportowania. Firmy o wysokim stopniu zrównoważonego rozwoju wykazują wyższy poziom pomiaru i ujawniania informacji niefinansowych [Sierra-Garcia i in. 2018, Rezaee, Tuo 2017]. Przeprowadzone w 2021 roku przez EY badania spółek notowanych na GPW dotyczące sprawozdawczości klimatycznej, wykazują, że spółki te znacząco odbiegają pod względem jakości raportowanych danych od innych krajów. Duże różnice występują również między sektorami. Rolnictwo i sektor żywnościowy charakteryzowały się najniższymi wskaźnikami pod względem zgodności z rekomendacjami i jakości publikowanych danych wśród analizowanych sektorów gospodarki [Kucharczyk 2022].

Kolejnym motywem udziału firm w działaniach ESG jest *greenwashing*. *Greenwashing* pojawia się jako efekt uboczny troski o wizerunek firmy, szczególnie wtedy, gdy firmy próbują projektować prospołeczne obrazy i twierdzą, że prowadzą praktyki ESG, ale nie wywiązują się ze swoich obowiązków. Termin „*greenwashing*" pojawił się po raz pierwszy

w 1986 roku i został sformułowany przez ekologa Jaya Westervelta, który opublikował esej na temat branży hotelarskiej i praktyk promujących ponowne użycie ręczników [De Freitas Netto i in. 2020]. *Greenwashing* jest to w najogólniejszym ujęciu komunikacja marketingowa przedsiębiorstwa, bazująca na fałszywych lub wprowadzających w błąd deklaracjach, dotyczących zgodności produktu lub jego elementów z zasadami ochrony środowiska [Karwowska 2020]. *Greenwashing* wydaje się być powszechny w obecnym świecie biznesu i istnieje kilka form, które może przybierać, takich jak selektywna lub wprowadzająca w błąd narracja/ujawnianie, puste oświadczenia ekologiczne, wątpliwe certyfikaty i etykiety [Rau, Yu 2023].

PODSUMOWANIE

Przedsiębiorstwa z branży spożywczej mają do odegrania dużą rolę, zarówno w rozwiązywaniu problemu kryzysu klimatycznego, jak i zaspokajania potrzeb ludności. Wzrost znaczenia zagadnień ESG stwarza zarówno wyzwania, jak i możliwości dla polskiego sektora żywnościowego. Ostatnie lata wyraźnie wskazują na pojawienie się nowego trendu, zgodnie z którym uczestnicy rynku żywnościowego, a także finansowego (inwestorzy, kredytodawcy) oczekują od przedsiębiorstw dodatkowych informacji w zakresie danych środowiskowych, społecznych oraz związanych z ładem korporacyjnym (ESG). Raportowanie informacji ESG jest niezbędne nie tylko do dalszego rozwoju nowoczesnych rynków kapitałowych, ale także konieczne w przedsiębiorstwach funkcjonujących w łańcuchu żywnościowym. Rosnąca liczba regulacji w tym zakresie, stopniowe ukierunkowanie przepływów finansowych w stronę zrównoważonych inwestycji, a także presja społeczna przyczyniają się do systematycznego wzrostu znaczenia zrównoważonego rozwoju. Na czynniki ESG zwracają uwagę coraz częściej zwykli konsumenci. Jest to więc bardzo istotne w budowaniu przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw branży spożywczej. W opracowaniu zaprezentowano model określający możliwy wpływ zrównoważonej strategii rozwoju przedsiębiorstwa na uzyskiwane wyniki. Identyfikuje on istotne źródła korzyści finansowych (możliwy wzrost przychodów, wzrost produktywności czy ograniczanie ryzyka), wynikające z wprowadzania zrównoważonej strategii biznesowej przedsiębiorstw.

Biorąc pod uwagę stały wzrost zmian klimatu, presję regulacyjną, zmieniające się postawy konsumentów i zachowania zakupowe, oczekuje się, że strategia zrównoważonego biznesu będzie odgrywać jeszcze większą rolę w przyszłości w sektorze żywnościowym. Wymaga ona jednak nie tylko podejmowania działań, ale również ich odpowiedniego komunikowania interesariuszom i inwestorom. Aby to czynić firmy muszą systematycznie rejestrować i analizować skutki biznesowe działań opartych na zrównoważonym rozwoju.

BIBLIOGRAFIA

Amel-Zadeh, Amir, George Serafeim. 2018. Why and how investors use ESG information: Evidence from a global survey. *Financial Analysts Journal* 74 (3): 87-103.

Antolín-López, Raquel, Javier Delgado-Ceballos, Ivan Montiel. 2016. Deconstructing corporate sustainability: a comparison of different stakeholder metrics. *Journal of Cleaner Production* 136:5-17. DOI: 10.1016/j.jclepro.2016.01.111.

Bobola Agnieszka M. 2009. Biznes spożywczy – społecznie odpowiedzialny (The food business - socially responsible). *Roczniki Naukowe SERiA* XI (3): 41-45.

Borucki Bartłomiej. 2021. ESG compliance – czym jest i jak wpływa na zarządzanie biznesem? (ESG compliance – what is it and how does it affect business management?). *Puls Biznesu*.

Byrne Dan 2022. *What is the history of ESG?* Corporate Governance Institute, https://www.thecorporategovernanceinstitute.com/insights/lexicon/what-is-the-history-of-esg/, access; 17.12.2022.

De Freitas Netto, Sebastião Vieira, Marcos Felipe Falcão Sobral, Ana Regina Bezerra Ribeiro, Gleibson Robert da Luz Soares. 2020. Concepts and forms of greenwashing: a systematic review. *Environmental Sciences Europe* 32 (1): 19. DOI: 10.1186/s12302-020-0300-3.

Delgado-Ceballos Javier, Natalia Ortiz-De-Mandojana, Raquel Antolín-López, Ivan Montiel. 2023. *Connecting the Sustainable Development Goals to firm-level sustainability and ESG factors: The need for double materiality*. SAGE Publications Sage UK: London, England.

EC. 2011. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions "A renewed EU strategy 2011-2014 for Corporate Social Responsibility".* COM/2011/0681 final.

EC. 2014. *Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups.* OJ L 330, 15.11.2014, p. 1-9.

EC. 2019. *Regulation (EU) 2019/2088 of the European Parliament and of the Council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector. PE/87/2019/REV/1.* OJ L 317, 9.12.2019, p. 1-16.

EC. 2020. *Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088. PE/20/2020/INIT.* OJ L 198, 22.6.2020, p. 13-43.

EC. 2022. *Directive (EU) 2022/2464 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting. PE/35/2022/REV/1.* OJ L 322, 16.12.2022, p. 15-80.

EEA. 2021. *Annual European Union greenhouse gas inventory 1990-2019 and inventory report* 2021. European Environment Agency, https://www.eea.europa.eu/publications/annual-european-union-greenhouse-gas-inventory-2021, access: 10.12.2022.

Firlej Krzysztof. 2018. Społeczna odpowiedzialność biznesu wyzwaniem w sektorze rolno-spożywczym (Corporate Social Responsibility as a challenge in the agri-food sector). *Roczniki Naukowe SERiA* XX (4).

Gołębiewska Barbara, Łukasz Łuniewski, Artur Puławski. 2022. Corporate social responsibility and its implementation in dairy cooperatives in Poland. *Annals PAAAE* 24 (1); 82-92. DOI:10.5604/01.3001.0015.7474.

Gonçalves Tiago Cruz, João Dias, Victor Barros. 2022. Sustainability performance and the cost of capital. *International Journal of Financial Studies* 10 (3): 47-53.

GPW. 2021. *Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek notowanych na GPW* (ESG reporting quidelines. Guide for companies listed on the Warsaw Stock Exchange), https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf, access : 15.12.2022.

Iazzolino Gianpaolo, Maria Elena Bruni, Stefania Veltri, Donato Morea, Giovanni Baldissarro. 2023. The impact of ESG factors on financial efficiency: An empirical analysis for the selection of sustainable firm portfolios. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 1-11. DOI: 10.1002/csr.2463.

IFC. 2004. *Who cares wins – connecting financial markets to a changing world.* IFC, https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/publications/publications_report_whocareswins_wci_1319579355342, access; 11.12.2022.

Jebe Ruth. 2019. The convergence of financial and ESG materiality: taking sustainability mainstream. *American Business Law Journal* 56 (3): 645-702. DOI: 10.1111/ablj.12148.

Karwowska Joanna. 2020. Co to jest greenwashing? (What is greenwashing?). *Gazeta SGH*, 09.11.2020.

Khanchel Imen, Naima Lassoued. 2022. ESG disclosure and the cost of capital: is there a ratcheting effect over time? *Sustainability* 14 (15): 9237.

Kucharczyk Katarzyna 2022. *Raportowanie ESG nadal wymaga poprawy* (ESG reporting still needs improvement), https://www.parkiet.com/firmy/art36656971-raportowanie-esg-nadal-wymaga-poprawy, access: 16.12.2022.

Kumar Sumit. 2023. Exploratory review of esg factor attribution to the portfolio return in Fama-French factor model framework. *Academy of Marketing Studies Journal* 27: 1-20.

MacNeil Iain, Irene-Marié Esser. 2022. From a financial to an entity model of ESG. *European Business Organization Law Review* 23 (1): 9-45. DOI:10.1007/s40804-021-00234-y.

Marcinkowska Monika. 2022. Próby włączenia ryzyka ESG do unijnych regulacji ostrożnościowych dla banków (Attempts to integrate ESG risks into EU prudential regulations for banks). *Bezpieczny Bank* 88 (3): 35-65.DOI: 10.26354/bb.2.3.88.2022.

Montiel Ivan, Alvaro Cuervo-Cazurra, Junghoon Park, Raquel Antolín-López, Bryan W. Husted. 2021. Implementing the United Nations' Sustainable Development Goals in international business. *Journal of International Business Studies* 52 (5): 999-1030. DOI: 10.1057/s41267-021-00445-y.

Muras Wojciech. 2022. *Akcjonariusze w kreowaniu wartości spółki kapitałowej sektora IT* (Shareholders in creating the value of a capital company in the IT sector). Dąbrowa Górnicza: Wydawnictwo Naukowe Akademii WSB.

PKN. 2023. ISO 26000: *Społeczna odpowiedzialność* (ISO 26000: Social responsibility).

PWC. 2021. 2021 *Consumer intelligence series survey on ESG,* https://www.pwc.com/us/en/services/consulting/library/consumer-intelligence-series.html, access: 10.12.2022.

Rahim Mia Mahmudur, Samuel O. Idowu. 2015. *Social audit regulation: Development, challenges and opportunities*. Springer.

Rahman Shafiqur. 2011. Evaluation of definitions: ten dimensions of corporate social responsibility. *World Review of Business Research* 1 (1): 166-176.

Ratajczak Marcin. 2016. Knowledge of the concept of corporate social responsibility in agribusiness enterprises (based on the example of the SME sector in Malopolska). *Management* 20 (1): 337-351.

Rau P. Raghavendra, Ting Yu. 2023. A survey on ESG: investors, institutions and firms. *China Finance Review International* (ahead-of-print).

Rezaee Zabihollah, Ling Tuo. 2017. Voluntary disclosure of non-financial information and its association with sustainability performance. *Advances in Accounting* 39: 47-59.

Rogowski Waldemar, Mariusz Lipski. 2022. Znaczenie informacji niefinansowej w świetle wymogów zrównoważonego rozwoju oraz turbulentnego otoczenia (Significance of non-financial reporting in the light of sustainable development requirements and turbulent environment). *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie* 64 (2): 33-44. DOI: 10.33119/KNoP.2022.64.2.3.

Rosenzweig Cynthia, Francesco N. Tubiello, David Sandalow, Philippe Benoit, Matthew N. Hayek. 2021. Finding and fixing food system emissions: the double helix of science and policy. *Environmental Research Letters* 16 (6): 061002. DOI: 10.1088/1748-9326/ac0134.

Sierra-Garcia Laura, Maria Antonia Garcia-Benau, Helena Maria Bollas-Araya. 2018. Empirical analysis of non-financial reporting by Spanish companies. *Administrative Sciences* 8 (3): 29.

Stawicka Ewa. 2017. CSR w kontekście zrównoważonego rozwoju sektora rolno-spożywczego. *Turystyka i Rozwój Regionalny* (8): 93-104. DOI: 10.22630/TIRR.2017.8.22.

Tubiello Francesco N., Kevin Karl, Alessandro Flammini, Johannes Gütschow, Griffiths Obli-Laryea et al. 2022. Pre- and post-production processes increasingly dominate greenhouse gas emissions from agri-food systems. *Earth System Science Data* 14 (4): 1795-1809. DOI: 10.5194/essd-14-1795-2022.

Tubiello Francesco N., Cynthia Rosenzweig, Giulia Conchedda, et al. 2021. Greenhouse gas emissions from food systems: building the evidence base. *Environmental Research Letters* 16 (6): 065007. DOI: 10.1088/1748-9326/ac018e.

UN. 2015. *Transforming our world: the 2030 Agenda for sustainable development*. United Nations General Assembly.

UNGC. 2013. *The Value Driver Model: A tool for communicating the business value of sustainability*. Report. UN Global Compact, https://d306pr3pise04h.cloudfront.net/ docs/issues_doc%2FFinancial_markets%2FValue_Driver_Model%2FVDM_Report.pdf, access: 10.12.2022.

Van Zanten Jan Anton, Joop Huij. 2022. *ESG to SDG: Do sustainable investing ratings align with the sustainability preferences of investors, regulators, and scientists?* DOI: 10.2139/ssrn.4186680.

Van Zanten Jan Anton, Rob van Tulder. 2021. Improving companies' impacts on sustainable development: A nexus approach to the SDGS. *Business Strategy and the Environment* 30 (8): 3703-3720. DOI: 10.1002/bse.2835.

Von Braun Joachim, Kaosar Afsana, Louise O. Fresco, Mohamed Hag Ali Hassan, Maximo Torero. 2023. Food system concepts and definitions for science and political action. [In] *Science and innovations for food systems transformation*, 11-17. Springer International Publishing Cham.

Walczak Waldemar. 2009. Źródła kreowania wartości współczesnych przedsiębiorstw (The sources allowing for value creation of modern enterprises). *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług* 44 (2): 355-362.

Wiatrak Andrzej Piotr. 2015. Zagadnienia społecznej odpowiedzialności w agrobiznesie. [W] *Ekonomia jest piękna? Księga dedykowana Profesorowi Jerzemu Wilkinowi* (Issues of social responsibility in agribusiness. [In] Is the economy beautiful? The book is dedicated to Professor Jerzy Wilkin), eds. Łukasz Hardt, Dominika Milczarek-Andrzejewska, 439-454. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.

Wołoszyn Jan, Ewa Stawicka, Marcin Ratajczak. 2012. *Społeczna odpowiedzialność małych i średnich przedsiębiorstw agrobiznesu z obszarów wiejskich* (Social responsibility of small and medium agribusiness enterprises from rural areas). Warszawa: Wydawnictwo SGGW.

Wróbel Paweł, Szymon Kowalski. 2022. *Wymogi ESG a konkurencyjność przedsiębiorstw. Praktyczny przewodnik dla małych, średnich i dużych przedsiębiorstw* (ESG requirements and the competitiveness of enterprises. A practical guide for small, medium and large enterprises). Warszawa: WiseEuropa – Fundacja Warszawski Instytut Studiów Ekonomicznych i Europejskich, Fundacja RE-Source Poland Hub.

***

THE SIGNIFICANCE AND ESSENCE OF ESG IN THE FOOD SECTOR IN POLAND

Key words: environment, food sector, management, corporate governance, society

ABSTRACT. The aim of the article is to assess the proposed EU regulations on the use of ESG (environment, society and corporate governance) in the food sector in Poland. The source of materials for the analysis were reports on sustainable development of the UN, European Environment Agency, European Commission and information from companies that are already implementing ESG principles. The essence and importance of ESG and the strategies used so far for sustainable production practices are discussed. An attempt was made to determine how companies in the food industry using ESG can improve their financial results. Key legal regulations were presented and the importance of ESG factors in building the value of enterprises in the agri-food sector was indicated. It was pointed out that companies from the food industry play an important role in meeting the needs of the population, both in terms of food and in solving the problem of the climate crisis. The growing importance of ESG issues creates both challenges and opportunities for the Polish food sector. Due to the growing interest of consumers and investors in the issues of evaluating companies according to ESG principles, the pressure to report these activities in company reports is growing. It has been shown that the implementation of environmental, social and corporate governance in enterprises is a necessity in the context of generating value and competitive advantage of enterprises.

AUTHOR

JAROSŁAW GOŁĘBIEWSKI, PROF.

Warsaw University of Life Sciences – SGGW
Institute of Economics and Finance
e-mail: jaroslaw_golebiewski@sggw.edu.pl

Proposed citation of the article:
Gołębiewski Jarosław. 2023. Znaczenie i istota ESG w sektorze żywnościowym w Polsce. *Annals PAAAE* XXV (1): 75-90.